

Planuri de lecții comentate

LECȚIE INTRODUCȚIVĂ LA CURSUL DE ISTORIE A ROMÂNIEI (ANUL IV)¹

I. Scopul studiului istoriei²

— *definiția istoriei* — analiza ei

— *scopul studiului istoriei* — o scurtă privire retrospectivă asupra perioadelor istorice studiate în anii anteriori, relieffindu-se rolul istoriei în formarea culturii generale.

II. Obiectul istoriei României³

— *obiect: Dezvoltarea societății omenești din regiunea carpato-dunăreană, din cele mai vechi timpuri pînă azi.*

— *momente principale ale acestei dezvoltări:*

1. *Procesul istoric de formare a poporului român*

2. *Continuitatea și unitatea poporului român pe teritoriul patriei sale*

3. *Trecutul de muncă și de luptă al poporului român:*

a) *Cum au muncit oamenii; ce raporturi s-au statornicit între ei în procesul muncii și felul cum s-au schimbat aceste raporturi în decursul timpului.*

b) *Cum s-a organizat societatea omenească și cum au evoluat gîndirea și setimentele oamenilor.*

c) *Lupta poporului pentru libertate și o viață mai bună:*

— *lupta împotriva exploatării*

— *lupta împotriva cotropitorilor străini*

— *lupta clasei muncitoare pentru dreptate socială și independență națională*

— *lupta maselor populare, sub conducerea P.C.R., pentru construirea socialismului.*

4. *Legăturile poporului român cu celelalte popoare.*

5. *Locul pe care îl ocupă poporul român în istoria universală, ca rezultat al contribuției pe care el și-a dat-o și și-o dă la progresul omenirii.*

III. Factorii dezvoltării⁴

1. Pământul:

- reprezintă o condiție a dezvoltării
- *înfățișarea* pământului românesc: *simetrie, varietate, bogăție*
- *comparația* cu o fortăreață medievală
- *rolul polarizator al Carpaților*:
- *stăpînirile* domnilor români: Amlășul, Făgărașul, Ciceul, Cetatea de

Baltă

- *influența structurii pământului* asupra locuitorilor:
- *unitatea* poporului și a limbii — lipsa dialectelor
- *iubirea de țară*: sacrificiile, puternic *argument* în problema *continuității* (cuvintele lui Miron Costin în decembrie 1683: „Să nu dăm locul!“).
- *simțămîntul de omenie* — refugiu pentru cei năpăstuiți
- *simțămîntul artistic* — creația populară și cultă.

2. Poporul:

- *factorul determinant* al dezvoltării
- *creatorul bunurilor* materiale și spirituale
- *apărătorul* împotriva tuturor primejdiilor
- *creator de situații social-politice noi* — răscoalele și revoluțiile
- de aceea: *conținutul istoriei = lupta și munca poporului*

3. Conducătorii:

- *rolul conducătorilor*:
- *stimulatori de energie* și *acceleratori* de evoluție
- *îndrumători* în rezolvarea problemelor grele
- *siguranța* în descifrarea viitorului
- *raportul între rolul maselor și al personalităților*

Concluzie: Istoria poporului român s-a ținut din fapta și lupta masei poporului, sprijinită pe pământul pe care a trăit și îndrumată de căpeteniile ce s-au ridicat din mijlocul ei.

IV. Ce este poporul român⁵

— *Caracteristică*: Popor neolatin (romanic), urmaș al romanității de la Dunărea de jos

— *elemente alcătuitoare*:

1. *elemente constitutive*: populația autohtonă, *dacii și coloniștii romanizați*

2. *elementul asimilat*: *slavii*

— *asemănare și deosebire* față de celelalte popoare neolatine.

— *numele poporului român*: român-vlah; explicarea lui

— *locul* poporului român în sud-estul Europei

V. Izvoarele istoriei României⁶

— *noțiunea* de „izvor istoric“

— *împărțirea* izvoarelor istorice: *scrise și nescrise*

— însemnătatea izvoarelor *arheologice*: mărturii *directe și contemporane*—
dificultatea interpretării unora din ele

— *marea varietate* a izvoarelor scrise:

a) *inscripțiile*

b) *documentele* (diplome-hrisoave)

c) *cronicile*

d) *memoriile*

e) *corespondența*

f) *presa*

— *izvoarele transmise oral*: legendele, baladele, proverbele

— *reconstituirea trecutului* — marile sinteze: A. D. Xenopol, N. Iorga,
Tratatul Academiei.

VI. Periodizarea istoriei României⁷

— *necesitatea și criteriile* periodizării

— *cele două modalități*: pe *orînduiri* și pe *evuri* — racordarea celor două
modalități

— *schema* celor două modalități de periodizare.

VII. Concluzie generală⁸

— *Necesitatea și utilitatea* studiului istoriei României

Observații metodice

1. Necesitatea metodică a unei lecții introductive la cursul de istoria României (ca, de altfel, și a unei lecții de concluzii la sfîrșitul lui) este indiscutabilă, iar faptul că programa analitică nu prevede o atare lecție reprezintă, fără îndoială, o lacună. E suficient să observăm că toate celelalte epoci se deschid cu astfel de lecții introductive și că rolul factorului geografic este prezent atît la lecțiile de istorie antică și medievală, cît și la unele de istorie modernă pentru a ne convinge că luarea lui în considerare la cursul de istorie a României reprezintă o necesitate obiectivă, generată de cerința unei explicații mai adîncite și mai circumstanțiate a proceselor istorice. Pornind de la aceste considerente, am încercat să arătăm *cam în ce fel* trebuie desfășurată o astfel de lecție, fără a uita că modalitățile de realizare pot fi variate.

2. Ținînd seama că elevii se găsesc la sfîrșitul celor două cicluri de studiu al istoriei universale, se impune o definire mai circumstanțiată a istoriei și o prezentare mai nuanțată a scopului ei.

3. *Centrul de greutate* al lecției va cădea pe analiza obiectului istoriei României, ale cărui momente principale vor fi *bine exemplificate*, folosindu-se în acest scop atît date ale istoriei românești, cît și date ale istoriei universale, pentru ca din considerarea lor comparativă să rezulte *specificul* dezvoltării poporului român. Această subunitate metodică trebuie să întemeieze cît mai convingător necesitatea studiului istoriei patriei.

4. Pentru structurarea paragrafului privind pământul românesc, se găsesc indicații prețioase în manualul pentru anul IV, la tema „Formarea națiunii române”, paragraful „cotinuitatea teritorială și economică”. Dar grija *precumpănitoare* trebuie să fie aceea de a da *poporului* rolul de *factor principal* al dezvoltării, pentru a întemeia concluzia parțială: *conținutul istoriei* = munca și lupta poporului.

5. Definirea *precisă* a poporului român și *situarea* lui între celelalte popoare neolatine cere folosirea unei comparații întinse, dar *abordarea și tratarea* acestor aspecte sînt indispensabile pentru a se lămuri *de la început și fără echivoc* trăsăturile deosebitoare ale poporului român în concertul popoarelor romanice.

6. Acest paragraf urmărește să lămurească pe elevi asupra *limitelor* cunoștințelor noastre asupra trecutului românesc și asupra efortului continuu al cercetătorilor de a umple lacunele existente și de a da o explicație cît mai exactă proceselor istorice pentru care izvoarele sînt încă insuficiente.

Se va insista asupra marilor lucrări de sinteză datorite lui Xenopol și Iorga, și în special asupra lucrărilor de seamă apărute în ultimii ani: *Tratatul de Istoria României, Compendiul* (M. Constantinescu și C. Daicoviciu) și *Istoria poporului român* (A. Oțetea).

7. La periodizare se va proceda la o discuție *sumară* dar *precisă* a deosebirilor ce apar în această problemă, *luîndu-se poziție*, în chip motivat, pentru cea adoptată.

8. Dată fiind întinderea materialului, este recomandabil ca lecția să se desfășoare pe *două* ore; în prima se vor trata *primele două* paragrafe, iar în cea de a doua (care va începe printr-o discuție asupra celor înfățișate în prima oră) vor fi tratate celelalte paragrafe.

AUREL IORDĂNESCU